

Hørings svar fra Frederiksbjerg og Langenæs Fællesråd

Sammenfatning

Fællesrådet forholder sig overordnet meget kritisk og skeptisk til den foreslåede udvidelse, både indholdsmæssigt men også i forhold til den demokratiske proces, der har været indtil videre. Aarhus Havn har et ønske om en stor udvidelse, der vil gå helt ned sydpå til den uendelige bro, der vil flugte med den nye foreslåede ydermole. Selvom udvidelsen ikke direkte optager området langs Strandvejen og Tangkrogen får det en stor effekt på bugtens landskabelige udtryk og det meget populære rekreative område. Samtidig får udvidelsen en stor indvirkning på klima og det visuelle udtryk i bredere forstand, idet udsynet til Mols forsvinder. Herudover er det for os at se uklart, hvilken virkning det vil få på havmiljøet, men en række miljøorganisationer og forskere forholder sig kritisk og stiller en række nye spørgsmål, som vi også er optaget af at få svar på. Derfor maner vi til byrådspolitisk besindelse, fordi der er meget at undersøge, tænke over og tale om. Vi finder det vigtigt, at byrådet forholder sig grundigt til de mange høringssvar hvad angår både holdninger, spørgsmål og idéer og at vi derefter som lokalsamfund får talt grundigt sammen på en konstruktiv, oplysende og lærende måde. En sådan samtale foregår bedst og mest legitimt, hvis byrådet får designet en proces for det videre forløb, hvor vi skaber nogle konkrete demokratiske samtale-, lærings- og beslutningsformater, der understøtter det formål og den afklarings- og beslutningsproces, der ligger foran. Kun på den måde får vi skabt en demokratisk legitimitet bag en beslutning med så stor og irreversibel betydning for Aarhus.

Derfor har vi engageret os dybt i høringsprocessen

Vi har fundet det vigtigt at engagere os markant i høringsprocessen, fordi der med forslaget om havneudvidelse er tale om en stor og irreversibel udviklingsproces, der vil kunne få stor betydning og mange konsekvenser for bl.a. bykulturen, klimaet, havmiljøet, udsigten samt støj og trafikbelastning. Vi betragter principielt den store omfattende miljøkonsekvensvurdering - udarbejdet af COWI på vegne af Aarhus Havn - som et partsindlæg, der er fagligt vigtigt at trykprøve og gå efter i sømmene samt udfordre med spørgsmål. Vores intentioner og formål med at engagere os er følgende:

- Vi ønsker en så kvalificeret beslutning som muligt i Byrådet om en eventuel havneudvidelse. En ”god demokratisk beslutning” indebærer for os:
 - at det bliver tydeligere hvilke behov og ønsker, der er bag ambitionen om udvidelse
 - at det bliver tydeligt, hvordan en evt. beslutning om at udvide havnen påvirker andre målsætninger og politikker, der er vedtaget i Aarhus Kommune, f.eks. klimastrategien
- Vi er optaget af transparens og stærk demokratisk dialog inden byrådsbeslutningen, herunder en kritisk faglig granskning af det omfattende høringsmateriale. Derfor var vi medarrangører af et borgermøde afholdt i Rådhus Hallen, hvor ca 250 borgere deltog og hørte en række kritiske faglige oplæg om høringsprocessen, klima, havmiljø, trafik og byudvikling

- Vi ønsker at så mange borgere som muligt bliver gjort bekendt med forslaget om udvidelsen af havnen og får en reel mulighed for at indgive et høringssvar uanset hvad de måtte mene om forslaget. Derfor har vi afholdt tre høringscaféer, hvor vi har hjulpet borgere med at finde viden om hhv. havneudvidelsesprocessen og relaterede temaer om trafik, miljø, klima oa. Herudover har vi vist, hvordan man rent praktisk lægger et høringssvar ind på www.deltag.aarhus.dk for der er mange borgere, der aldrig kommer så langt uden lavpraktisk hjælp og opbakning.

Vores borgermøde d. 22. februar i Rådhushallen var arrangeret i et samarbejde mellem Det Fælles Bedste, Den Grønne Studenterbevægelse, Frederiksbjerg og Langenæs Fællesråd, Holme, Højbjerg, Skåde Fællesråd, NOAH og Beskyt Aarhusbugten. Oplæg på borgermødet findes her: <https://beskytaarhusbugten.nu>. Se bilag 1 for program for borgermødet.

Alt-i-alt har vi indtil videre haft forslaget om havneudvidelse på to åbne bestyrelsesmøder for fællesrådets medlemmer, været medarrangør af et stort borgermøde, afholdt tre høringscaféer for borgere og nu indsendt dette høringssvar.

De landskabelige og rekreative kvaliteter mellem by og bugt

Ellen Braae, professor i landskabs- og byudvikling ved Københavns Universitet, beskriver, hvordan nærhed til bugten, strand og skov er en væsentlig del af Aarhus' DNA: Aarhus er i høj grad karakteriseret ved at ligge smukt i landskabet, og byen ligger ved bugten. Aarhus' kvaliteter handler således om den måde, byen ligger i sit landskab på. Aarhus' kvaliteter knytter sig altså ikke alene til det faktum, at der er skov og hav – som det ofte nævnes. Aarhus' kvaliteter beror på måden, som skoven, havet og byen spiller sammen med sin topografi (terrænets form) og det helt store landskab. Den visuelle kontakt med vandfladen, Mols og Samsø er væsentlig for at tilfredsstille det øgede behov for adgang til rekreative områder af høj kvalitet, hvilket havneudvidelsen vil ødelægge. Hun pointerer, at åbne rum og landskabelige kvaliteter ikke kan genskabes. Særligt er Tangkrogen i dag et centralt visuelt og funktionelt bindeled mellem by, bugt og strækning langs vandet ud mod Marselisborgskoven. I fællesrådet er vi enige i ekspertens bekymringer om, at dette vigtige rekreative område for tid og evighed ødelægges af havneudvidelsen.

Link til video med professor Ellen Braae (10 minutter): <https://youtu.be/rPyj1miC4Ss>

Badevandet ved Tangkrogen

Vi er forundret over COWI's udmelding i bilagsmaterialet om, at Tangkrogens vand er uegnet til badning. Masser af mennesker bader der dagligt hver sommer og det er ikke ulovligt, selvom der ikke er givet "blåt flag". Tangkrogens vand og udformning i dag har således en stor rekreativ værdi, koblet til strandture og badning. Formanden for badeklubben Baderiget ved Marselisborg Lystbådehavn, kalder vandet for "fortrinligt" i et interview i nedenstående artikel fra JP Aarhus. Det er med til at fordreje konklusionen i miljøkonsekvensrapporten og i praksis devaluere Tangkrogens rekreative aktuelle værdi og status.

<https://jyllands-posten.dk/jpaarhus/aarhus/ECE13810608/kritik-af-cowis-havnerapport-der-kalder-tangkrogen-uegnet-til-badning/>

Overholdelse af politisk aftale om 'Kongelinjen' mod syd

Vi finder det også vigtigt, at den politiske aftale, indgået mellem daværende borgmester Torkild Simonsen samt rådmændene Olaf P. Christensen og Hans Schiøtt, om at havnen ikke i fremtiden skal udvides syd for "kongelinjen", skal overholdes. Jens Kloppenborg-Skrumsager, der dengang sad i byrådet, skriver i nedenstående artikel i JP Aarhus, at 'kongelinjen' netop var præmissen for den tidligere havneudvidelse og gennemføres denne udvidelse forsvinder præmissen for den nuværende havn. Fællesrådet mener derfor, at den foreslåede udvidelse bryder denne politiske aftale. Et brud, der vil undergrave alle fremtidige politiske aftaler og selve demokratiet. Vi forventer, at de partier, der dengang indgik dette politiets forlig (Socialdemokratiet, Venstre og Det Konservative Folkeparti), stadig respekterer forgængernes politiske aftale om ikke at udvide mod syd.

<https://jyllands-posten.dk/jpaarhus/debat/breve/ECE13732933/udvidelsen-af-aarhus-havn-kr-aever-udsyn/>

Klimaaftryk

Fællesrådet er meget bekymret over det store klimaaftryk, som den foreslåede udvidelse sætter. Den samlede udledning er 170.000 T CO₂ i anlægsperioden på 25 år. Det svarer til 6.800 T/år i anlægsperioden. Til sammenligning har Aarhus Kommune som koncern en udledning på 31.300 T i 2020. Det svarer til, at ca. 20% af kommunens årlige klimapåvirkning de næste 25 år vil komme fra Aarhus Havn, så vidt vi har forstået. Men når kommunen går efter 0 tons allerede i 2030, så skal den altså finde et minus på 6.800 T om året fra 2030 og 20 år frem. Hvordan vil Aarhus Kommune finde en sådan besparelse i et 0-budget? Det skal her bemærkes at køb af grønne certifikater eller CO₂ kreditter anfægtes af Jens Friis Lund, professor i Politisk Økologi, Københavns Universitet, som holdt oplæg på vore borgermøde. Jens Friis Lund redegør for, at der er veldokumenteret forskning, der siger, at sådanne kreditter og certifikater ikke har en klimamæssig værdi. Derfor kan han ikke se, hvordan Aarhus Havn skal blive klimaneutral i 2030.

Generelt er klimapåvirkningen meget stor i projektet, og her har vi ovenfor alene omtalt anlægsfasen. Aarhus Havn påstår, at klimapåvirkningen for skibe er langt bedre end for lastbiler, men fremlægger ikke dokumentation. Der mangler sammenligninger med f.eks. el- og brint-drevne køretøjer, elektrificerede tog etc. Alt sammen alternativer, der måske bliver aktuelle betydeligt før end at skibe kommer på mere miljø- og klimarigtige drivformer.

Havmiljø

Vi har noteret os, at en lang række andre foreninger, fagfolk og borgere er bekymret for den opgravning der skal ske og i særdeleshed for den klappning af sediment, der skal foregå ved Fløjstrup og Hjelms Dyb. Vi har på vores afholdte borgermøde, via Tænketanken GeoHavs oplæg erfaret, at de er nægtet adgang til de data, der ligger bag COWI's beregninger. Det finder vi bekymrende og opfordrer til, at de relevante myndigheder beder havnen frigive disse data. Uden disse data er høringen mangelfuld. Vores bekymring øges yderligere, når forskere som Mikkel Martin, senior researcher ved Tænketanken Geohav samt Jens Friis Lund, professor i Politisk Økologi, Københavns Universitet - begge oplægsholdere på borgermødet - stiller sig meget skeptiske over for COWI's konklusioner i de fremlagte rapporter. Den tvivl vurderer vi er meget vigtig at få væk for at skabe et klarere grundlag for den videre beslutningsproces og legitimiteten i den.

Trafik, støj, lugt og støv

Trafik, støj, lugt og støv er noget, der vil påvirke både Frederiksbjerg og Langenæs. Vi frygter selvfølgelig larm fra nedbankning af pæle og spuns, mange timer i døgnnet i mange år. Hvordan sikres beboere og andre i området mod dette? Det er ikke beskrevet og der er kun forholdsvis løse regler for, hvordan dette reguleres. Der er mange – potentielt samtidige – projekter i området: Aarhus Havns udvidelse, ReWater rensningsanlægget, gravning af Marselistunnellen og projekt Kongelunden. Alle disse projekter er planlagt til at afvikles nogenlunde samtidigt, men de akkumulerede gener og konsekvenser beskrives kun ganske kort og f.eks. behandles projekt Kongelunden og herunder en kommende bygning af bl.a. et nyt stadion ikke i materialet. Det vil være oplagt at tage ind i det videre arbejde, eftersom man sidenhen er blevet bekendt med anlægsfasen for et nyt station på Station Allé.

Vi ser potentielt kæmpe udfordringer med øget trafik, vejarbejde og afspærringer på Marselis Boulevard etc. Alle disse projekter vil give trafikale, støv-, lugt- og støjmæssige gener. Det vil påvirke alle i området, både færdende men i særdeleshed også beboerne i vort kvarter. Og fordi det vil stå på i mindst 8-10 år for alle projekterne, vil den samlede påvirkning ramme hele Aarhus Syd i en generation.

Behovsafdækning i forhold til forslag om udvidelse

Her følger udvalgte nedslag i vores kritik af behovsafdækningen ud fra formuleringer i forslag til Lokalplan 1163, der handler om at dokumentere behovet for at bruge og omkonvertere vandareal til at kunne gennemføre lokalplanen. Vi har koncentreret os om konsekvenserne for lokalområdet og behovet for havneudvidelsen. Vi har markeret vore kommentarer med kursiv i relation til udvalgte passager i lokalplanforslaget:

Side 4 i forslag til lokalplan 1163: “Der er samtidig igangsat en planlægning med henblik på udarbejdelse af en ny helhedsplan for hele området ved Tangkrogen. Hensigten er at undersøge mulighederne for at sikre udviklingsmuligheder for alle primære aktører.”

- Det burde være en forudsætning at mulighederne for udvikling af hele området ved Tangkrogen, er undersøgt før vedtagelse af en havneudvidelse.

- Der burde også være taget beslutning om det opgraderede rensenanlæg, også benævnt ReWater, fx kan være i form af en udvidelse af det eksisterende anlæg, eller som et helt nyt anlæg placeret enten på havnens nuværende areal eller inden for nærværende planområde.

Side 5 i forslag til Lokalplan 1163: “Det opleves at der er et voksende behov for løbende at kunne tilbyde udviklingsmuligheder til de eksisterende virksomheder på havnen, så de kan matche efterspørgslen i markedet og de nødvendige faciliteter, der følger med tidssvarende produktions- og driftsforhold.”

- Vi mener, der skal foreligge dokumenterede behov for en øget efterspørgsel i form af markedsundersøgelse udført af en uvildig tredjepart. At det "opleves" at der er et voksende behov er usagligt.

Side 5 i forslag til Lokalplan 1163: “Da det er vanskeligt at forudsige hvilke typer af havnerelaterede virksomheder der bliver brug for på længere sigt, er lokalplanen ikke byggeretsgivende for størstedelen af arealerne.”

- Ovenstående formulering er i direkte modstrid med påstanden om et voksende behov, der tidligere blev fremført.

Kortlægning af antallet af arbejdspladser

Arbejdspladser er en stor del af Aarhus Havns præmis for at argumentere for en udvidelse, og argumentationen baserer sig alene på den såkaldte CRT-rapport baseret på data fra 2013. Den er primært et studie af andre danske havne, hvor Aarhus Havn alene er nævnt sporadisk. Undersøgelsen er efter sigende ikke vurderet akademisk af tredje part, og rapporten skulle være en bestillingsopgave af foreningen Danske Havne. Da rapporten er fokuseret på andre havne, kan man stille spørgsmålstegn ved om tallene er lige så gennemarbejdede for en havn som Aarhus.

Både havn og politikere refererer ofte til, med afsæt i rapporten, at Aarhus Havn skaber 10.000 arbejdspladser i Danmark. Kritikere - bl.a. Foreningen Beskyt Aarhusbugten fremfører i deres hørings svar - med udgangspunkt i selvsamme rapport, at det reelle tal faktisk kan være meget lavere og at rapporten dybest set er uanvendelig som følge af dens gamle tal, mangelfulde fokus, metoden og manglende uvildighed. Vi savner en dugfrisk rapport og valide tal, så vi kan få en større klarhed over, hvor stor betydning argumentet om antallet af arbejdspladser for udvidelsen af Aarhus Havn skal tillægges.

Demokrati, legitimitet, læring og afklaring

Fællesrådet er bekymret over den demokratiske proces i forbindelse med havneudvidelsen. Vi er overraskede over det eneste initiativ, der er foretaget af Aarhus Kommune, nemlig et høringsmøde afholdt i Brabrand den 7. februar 2022, hvor der iøvrigt meget hurtigt blev meldt om udsolgt, selvom der på dagen var mange ledige pladser i auditoriet. Hele processen for en drøftelse og kvalificering af et forslag om så stor en udvidelse af havnen burde i det hele taget have givet anledning til en helt andre demokratisk involverings, lærings- og beslutningsproces end denne igangværende. Der bør herfra tænkes i nye demokratiske formater, der understøtter et større ejerskab og en mere aktiv involvering af byens borgere fra start, f.eks. igennem en borgersamling eller andre formater, der kan sikre en større demokratisk legitimitet og repræsentativitet og øge den kollektive læring, alt sammen med det formål at kvalificere en god og legitim demokratisk beslutning.

Anbefalinger til den videre proces

Vi er af ovenstående grunde meget kritiske og skeptiske over for det foreslåede forslag til udvidelse af havnen og den demokratiske proces indtil videre og bekymrede for den videre afklarings- og beslutningsproces, idet vi frygter, at byrådet ikke er tilstrækkeligt optagede af at designe demokratiske processer og formater, der understøtter beslutningsprocessen.

Derfor foreslår vi også følgende til afklaring og kvalificering af den videre proces:

- Det undersøges grundigt, hvilke virksomheder der reelt kunne ligge andre steder end på havnen, med afsæt i havnelovens krav om havnerelateret virksomhed og følgende spørgsmål besvares: 1) Hvad er begrundelsen for, at virksomheden / aktiviteten nødvendigvis skal ligge på havnens areal? 2) Hvilke konsekvenser ville det få, hvis virksomheden / aktiviteten lå et andet sted? 3) En oversigt over kontrakter med virksomheder, der bruger eller ligger på havnens areal, herunder hvor lang tid de har ligget der og hvor langt ud i fremtiden, kontrakten løber.
- Der tages initiativ til at få udarbejdet en uafhængig rapport, der fortæller hvor mange arbejdspladser de eksisterende havneaktiviteter genererer i Aarhus, Østjylland og Danmark samt hvordan udvalgte scenarier for udvidelsen af havnens aktiviteter vil påvirke antallet af arbejdspladser i Aarhus, Østjylland og Danmark

- Der tages initiativ til at undersøge, hvordan man kan skabe øget havnekapacitet i Østjylland gennem samarbejder med andre relevante havnevirksomheder og logistikcentre - og ved at tænke ud af boksen med hensyn til, hvad man kan placere hvor, hvis ikke ud i bugten
- Der tages initiativ til at samle en bred gruppe af repræsentanter og videnpersoner, der sammen kigger på, hvordan den videre afklarings- og beslutningsproces kan gribes an og designes. I den forbindelse appellerer vi indledningsvis til nysgerrighed i både forvaltning og byrådet på, hvordan alternative dialog- og deltagelsesformer og demokratiske formater netop vil kunne tjene til at kvalificere og legitimere den videre afklarings- og beslutningsproces. Det vigtige er her, at byrådet sætter sig ind i og kan bakke op om anvendelse af demokratiske formater, der netop bør anvendes for at understøtte og kvalificere byrådets endelige beslutning og således på ingen måde fjerne byrådets endelige beslutningskompetence. Kun sådan kan nye dialog- og deltagelsesformater skabe værdi. Aarhus har brug for demokratisk nytænkning!

Venlig hilsen

Frederiksbjerg og Langenæs Fællesråd

BORGERMØDE

om udvidelsen af Aarhus Havn

22. februar 2022, Aarhus Rådhus, kl. 16.30 - 18.30

Tilmelding er ikke nødvendig

VELKOMST - RÅDHUSSALEN

Kl. 16.30: Velkomst og præsentation af havneudvidelsen.

FAGLIGE OPLÆG

Kl. 16.45: Oplæg på ca. 7 min. med vinkler på projekt og proces.

HAVMILJØ

- **Mikkel Martin**
Senior Researcher ved Tænkertanken Geohav.
- **Kurt Svennevig Christensen**
Formand for Foreningen Levende Hav.

KLIMA

- **Jens Friis Lund**
Professor i Politisk Økologi ved Københavns Universitet, medstifter af Klima- og Omstillingsrådet.

BYUDVIKLING

- **Ellen Braae**
Professor i Landskabsarkitektur og byudvikling på Københavns Universitet.

TRAFIK

- **Poul Kattler**
Formand, Rådet for Bæredygtig Trafik.

DEMOKRATI

- **Louise Faber**
Advokat med speciale i VVM sager.

DISKUSSION VED BORDENE

Kl. 17.35: Hvad betyder havneudvidelsen for Aarhus og aarhusianerne?

DEBAT I PLENUM

Kl. 17.55: Debat og opsamling på gruppedialog.

HØRINGSCAFÉ

Kl. 18.15: Hvordan skriver man et høringssvar? Vejledning på struktur og indhold.

AFRUNDING

Kl. 18.25: Det videre arbejde og kommende indsatser.

